

**ДО ОБЩОТО СЪБРАНИЕ
НА СЪДИИТЕ
ОТ ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**

И С К А Н Е

от Лозан Панов – председател, на Върховния касационен съд
на основание чл. 125 във връзка с чл. 124, ал. 1, т. 1 ЗСВ

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,

Обръщам се към Вас във връзка с постъпило предложение от заместника на председателя и ръководител на Гражданската колегия на ВКС за необходимостта от уеднаквяване на съдебната практика по някои въпроси, свързани с упражняването на родителските права, именно:

1. При какви ограничения, с оглед интересите на детето, съдът следва да разреши по реда на чл. 127а СК пътуването му в чужбина без съгласието на единия родител?

Въпросът се поставя в контекста на решението на Европейския съд по правата на човека по делото „Пенчеви срещу България” (жалба № 77818/12) от 10.02.2015 г., с което е прието, че отказът на ВКС да разреши неограничено извеждане от страната за период от 1 година на малолетно дете, придружено от своята майка, без съгласие на бащата, обективиран в Решение № 130 от 26.06.2012 г. по гр. д. № 578/11 г. на III г. о., представлява намеса в правото на защита на семейния живот на майката и детето по чл. 8 ЕКЗПЧОС, при което позоваването от страна на съдебния състав на константната съдебна практика, според която съдът не може да разреши неограничено пътуване в чужбина на дете без съгласие на единия родител, е определено като „прекалено формалистичен подход”. Според възприетото от ЕСПЧ при разглеждане на искането за даване на разрешение за пътуване на детето в чужбина съдът следва да прецени всички факти от значение за интереса на детето – адаптирането му към средата в съответната чужда държава, възможността там да му бъдат осигурени подходящи условия на живот, наличието на реален и конкретен риск при пътуването му с единия родител в чужбина, като тази преценка предполага „позоваване на елементи на психологическо, емоционално, материално и медицинско естество”.

Поначало практиката на ВКС по приложението на чл. 127а СК (в сила от 21.12.2010 г., респ. чл. 123, ал. 2 СК) е константна и безпротиворечиво приема, че при разногласие между родителите съдът не може да разреши по този ред неограничено пътуване в чужбина на ненавършило пълнолетие дете без съгласието на единия родител, предвид възможността детето да бъде отведено до място, където да бъде поставено в риск, още повече че при такова разрешение не може да се гарантира упражняването на режима на лични отношения между детето и другия родител. По тези причини практиката приема, че може да бъде дадено само разрешение за конкретни пътувания в определен период от време и до определени държави, респ. държави, чийто кръг е определяем, както и неограничен брой пътувания през определен период от време (Решение № 697 от 01.11.2010 г. по гр. д. № 1052/10 г. на IV г. о., Решение № 982 от 15.03.2010 г. по гр. д. № 900/09 г. на IV г. о., Решение № 446 от 30.06.2010 г. по гр. д. № 4549/08 г. на IV г. о., Решение № 483 от 01.03.2012 г. по гр. д. № 473/12 г. на IV г. о., Решение № 669 от 26.11.2010 г. по гр. д. № 1623/09 г. на III г. о., Решение № 147 от 19.04.2011 г. по гр. д. № 845/10 г. на III г. о., Решение № 58 от 08.03.2012 г. по гр. д. № 721/11 г. на III г. о., Решение № 418 от 17.07.2009 г. по гр. д. № 1091/08 г. на I г. о., Решение № 315 от 12.01.2012 г. по гр. д. № 1456/10 г. на III г. о. и др.). Постановеното осъдително решение на ЕСПЧ срещу България обаче изисква въпросът за допустимите параметри на разрешението по чл. 127а СК да бъде поставен на вниманието на Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС, като се преценят предпоставките посочената практика да бъде променена като неправилна. Тази необходимост произтича от разпоредбата на чл. 46 ЕКЗПЧОС, с оглед на която компетентните държавни органи на Република България са длъжни да предприемат общи (генерални) мерки в националната правна система, за да не се допусне повтарянето на подобни на констатираното нарушение в бъдеще. Същевременно следва да се прецени и наличието на противоречива практика по въпроса, формирана от Решение № 244 от 03.07.2014 г. по гр. д. № 953/14 г. на IV г. о. С цитираното решение, постановено по реда на чл. 290 ГПК, е даден отговор на следния материалноправен въпрос: в интерес ли е на малолетно дете разрешение по чл. 127а, ал. 2 от СК, дадено от съда до навършване на пълнолетие от детето, без ограничение в броя на пътуванията до страна, която не е член на Европейския съюз, предвид и обстоятелствата, че родителят, на когото не са предоставени за упражняване родителските права, има местожителство и местоживееене в България – с оглед осъществяването на режима на личните контакти, общуването и поддържането на емоционална връзка между него и детето, както и обстоятелствата, че родителят, на когото са предоставени за упражняване родителските права, на практика неограничено във времето ще може да преценява възможността и броя на пътуванията, както и местоживееенето и

средата, в която детето расте и се отглежда. Според решението, което поначало споделя константната практика по приложението на чл.127а СК, разрешение за пътуване в чужбина, макар и само до една страна (но особено, когато тя не е член на ЕС), без ограничение в броя на пътуванията и без никакви други ограничения, и със срок до навършване на пълнолетие от малолетно дете, което не е навършило 10 години, т. е. за срок, винаги по-дълъг от 8 години, ще е в интерес на детето само в изключителни случаи – ако са налице такива конкретни обстоятелства, установени в рамките на производството по чл. 127а от СК, които имат изключителен, извънреден характер и по несъмнен начин налагат даването на такова разрешение от съда – до навършването на пълнолетие от детето. По този начин посоченото решение по чл. 290 ГПК допуска даване на неограничено разрешение за пътуване на дете в чужбина, макар и само в изключителни случаи, преценени като такива с оглед на интересите на детето. Противоречие с преобладаващата съдебна практика може да се обоснове и с Решение № 286 от 21.10.2014 г. по гр. д. № 2564/14 г. на IV г. о., с което е разрешено на непълнолетно дете да пътува многократно, за неограничен брой пътувания и без ограничения във времето, заедно с единия родител до Канада и държавите – членки на Европейския съюз, с оглед на необходимостта да се обезпечи изпълнението на установения режим на лични отношения с този родител, чието обичайното местопребиваване е в Канада.

2. Изключва ли разпоредбата на чл. 59, ал. 2 СК възможността родителските права да бъдат предоставени за упражняване съвместно на двамата родители?

Още при действието на СК от 1968 г. е прието Постановление на Пленума № 1/12.11.1974 г., с което е обобщена съдебната практика по предоставяне упражняването на родителските права и определяне на личните отношения между децата и родителите при развод. Според т. 3 от постановлението бракоразводният съд определя родителя, който еднолично ще упражнява родителските права в бъдеще, като държи сметка за интересите на децата, и по този начин определя и местоживеенето на последните при този родител. Тези указания, основаващи се на разпоредбата на чл. 29, ал. 1 СК (1968 г. – отм.), респ. чл. 106, ал. 1 СК (1985 г. – отм.), не са обявени за изгубили актуалност и при действието на СК (в сила от 01.10.2009 г.), доколкото разпоредбата на чл. 59, ал. 2 СК предвижда, че при липса на споразумение между съпрузите бракоразводният съд служебно постановява при кого от родителите да живеят децата и на кого се предоставя упражняването на родителските права. Същевременно в практиката са налице и случаи, при които споразумението по чл. 59, ал. 1 СК предвижда т. нар. споделено/съвместно родителство, при което двамата родители продължават съвместно да

упражняват родителските права и задължения и детето пребивава и при двамата. Доколкото обаче задължителните постановки на ПП № 1/74 г. се явяват пречка такъв режим да бъде постановяван от бракоразводния съд при липса на съгласие между съпрузите, а същевременно следва да бъде отчетено неговото несъмнено предимство от гледна точка на съхраняването на емоционалната връзка на детето с двамата му родители и пълноценното му възпитаване и израстване, следва да се прецени евентуалната необходимост от преразглеждане на дадените императивни указания, според които при развод родителската власт винаги се концентрира в единия родител. Извършеното проучване на практиката на районните и окръжните съдилища в страната показва, че действително по въпроса са процедира противоречиво.

Преобладават случаите, в които при развод по исков ред съдът предоставя родителските права за упражняване на единия родител (Решение № 59 от 20.04.2015 г. по гр. д. № 6/15 г. на РС – гр. Бяла, Решение № 450 от 20.04.2015 г. по гр. д. № 7147/14 г. на РС – Перник, Решение № 104 от 06.12.2013 г. по гр. д. № 119/13 г. на РС – гр. Елена, Решение № 459 от 18.11.2015 г. по гр. д. № 2162/15 г. на РС – Габрово, Решение № 10 от 11.01.2013 г. по гр. д. № 718/12 г. на РС – гр. Велинград и др.). Налице е и практика, при която родителските права се предоставят за общо упражняване на двамата съпрузи и при липса на споразумение между тях, т. е. служебно от съда на основание чл. 59, ал. 2 СК – Решение № 114 от 08.04.2015 г. по гр. д. № 1421/14 г. на РС – Силистра.

В случаите, при които бракът се прекратява с одобряване на споразумение между съпрузите при развод по взаимно съгласие, в практиката са налице както актове, с които родителските права се предоставят за упражняване на единия родител (Решение № 410 от 24.07.2013 г. по гр. д. № 544/13 г. на РС – гр. Пещера, Решение № 147 от 16.09.2015 г. по гр. д. № 554/14 г. на РС – гр. Нова Загора, Решение № 79 от 29.07.2011 г. по гр. д. № 569/11 г. на РС – гр. Оряхово, Решение № 53 от 26.01.2011 г. по гр. д. № 4031/10 г. на РС – Враца и др.), така и такива, с които родителските права са предоставени за съвместно упражняване на двамата родители (Решение № 1692 от 11.11.2014 г. по гр. д. № 3657/14 г. на РС – Русе, Решение № 500 от 20.03.2013 г. по гр. д. № 693/13 г. на РС – Русе, Решение № 1552 от 17.04.2012 г. по гр. д. № 4015/12 г. на РС – Пловдив, Решение № 43 от 16.04.2015 г. по гр. д. № 104815 г. на РС – гр. Левски, Решение № 406 от 30.11.2015 г. по гр. д. № 763/15 г. на РС – Смолян, Решение № 497 от 23.06.2015 г. по гр. д. № 1980/15 г. на РС – Сливен и др.).

При така установените колебания в практиката относно предоставянето на родителските права за упражняване на единия или на двамата родители са налице предпоставките за сезиране на Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС, предвид наличието на

противоречива съдебна практика, като по тълкувателен път на съдилищата се дадат указания относно принципната възможност при развод родителските права да се предоставят за съвместно упражняване на двамата родители и се прецени необходимостта от допълване на постановките, обективирани в т. 3 от ПП № 1/ 12.11.1974 г.

Предвид посочената по-горе противоречива практика на съдилищата, на основание чл. 125 във връзка с чл. 124, ал. 1, т. 1 ЗСВ правя следното

И С К А Н Е:

Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на Върховния касационен съд да се произнесе с тълкувателно решение по следните въпроси:

- 1. При какви ограничения, с оглед интересите на детето, съдът следва да разреши по реда на чл. 127а СК пътуването му в чужбина без съгласието на единия родител?**
- 2. Изключва ли разпоредбата на чл. 59, ал. 2 СК възможността родителските права да бъдат предоставени за упражняване съвместно на двамата родители?**

Приложения: Посочената в искането съдебна практика.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД:**

съдия ЛОЗАН ПАНОВ